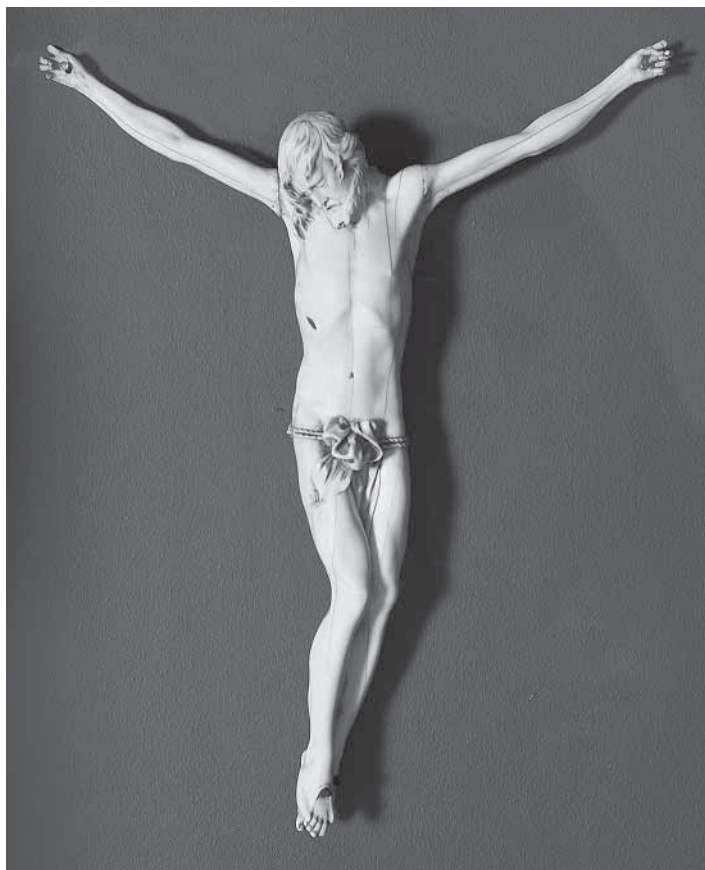


Magdalena  
Skoblar

## Heterogenost umjetnina i postava

*Dominikanci u Hrvatskoj*  
Galerija Klovićevi dvori, Zagreb  
20.12.2007.-30.3.2008.  
AUTOR IZLOŽBE: Igor Fisković  
LIKOVNI POSTAV: Mario Beusan



← Dubrovnik, Samostan  
Sv. Dominika, *Kristov*  
korpus, bjelokost, 18. st.,  
snimio: Jovan Kliska

Galerija Klovićevi dvori ima ambiciju biti vodeći muzejski prostor kad su u pitanju velike nacionalne izložbe ili, bolje rečeno, izložbe koje se bave već zaokruženim umjetničkim cjelinama i reprezentativnim umjetninama. Recept kojim se javnosti pruža široki pregled pojedinih stilskih razdoblja, regije ili crkvenog reda, naslijeđen je iz vre-

mena bivše države s izložbama poput *Zlatno doba Dubrovnika* ili *Sjaj zadarskih riznica* a nastavljen u devedesetima s izložbama kao što su *Tisuću godina hrvatske skulpture* i *Isusovačka baština u Hrvata*. Komad tog kolača na kratko je vrijeme između 1997. i 2004. bio prigrabio Muzej za umjetnost i obrt s izložbama posvećenim bidermajeru, historicizmu i secesiji, ali na-

kon toga sve veće izložbe postavljaju se u Klovičevim dvorima. U posljednjih nekoliko godina izredale su se slično koncipirane izložbe: *Hrvatska renesansa*, *Prvih pet stoljeća hrvatske umjetnosti* i *Dalmatinska zagora – nepoznata zemlja*. Te izložbe prezentiraju umjetnine na tradicionalan način, uz pomoć legendi i neizostavnih panoa s tekstovima, kartama i eventualno ilustracijama a tom ustaljenom tipu pridružuje se i izložba *Dominikanci u Hrvatskoj* otvorena krajem prosinca 2007. godine.

Izložba obuhvaća umjetnine i predmete umjetničkog obrta iz oko 750 godina, koliko dominikanski red djeluje na tlu Hrvatske. Taj propovjednički red, jednako kao i franjevci, započeo je svoje djelovanje u ranom 13. stoljeću vodeći se načelima siromaštva, čistoće i poniznosti, ali, prije svega, idealom pravovjerja što je svoju krajnost doseglo u inkviziciji koju dominikanci, prigodno nazvani *domini canes*, provode od početka svojega djelovanja, u doba kad se pape bore protiv katarske hereze. Samo u 13. stoljeću osnovano je desetak samostana na obali i u unutrašnjosti Hrvatske, koji se najčešće smještaju uz gradska vrata. Slike i kipovi iz unutrašnjosti crkava, liturgijsko posuđe i ruho iz sakristija, rukopisi i inkunabule iz knjižnica te čak i zavjetni darovi, nakit i namještaj našli su se izloženi u prizemlju i na prvom katu Klovičevih dvora. U prizemlju, koje se sastoji od niza izložbenih dvorana i paralelnog hodnika, težište je stavljeno na izložke iz dominikanskog samostana u Dubrovniku koji zauzimaju najviše prostorija s ugodno nijansiranim tamno-crvenim zidovima. Tu se posebno ističe *Velika Biblija* iz 11. stoljeća s pleternim incijalima a potom pažnju plijene dobro poznata djela kao što su *Raspelo* Paola Veneziana, Božidarevićevo *Navještenje* i triptih obitelji Bundić ili Tizianova *Sv. Marija Magdalena sa sv. Vlahom i Tobijom s anđelom*. U zadnjoj dvorani maštovito je rekonstruirana soba kakvu je mogao imati dominikanski redovnik s namještajem iz samostana u Splitu, Starom Gradu i Dubrovniku.

U različito obojenim dvoranama na katu, pak, nižu se djela iz ostalih dalmatinskih dominikanskih samostana, od Zadra do Šćedra,

gdje susrećemo reprezentativna djela poput trogirskog *poliptiha Sv. Katarine* Blaža Jurjeva, naturalističnog raspela iz Petrovićeve radionice iz dominikanskog samostana na Čiovu, slike Palme Mlađeg i Tintorettova *Oplakivanje Krista* iz samostana u Starom Gradu. U sljedećih nekoliko prostorija izloženo je liturgijsko ruho iz relativno novijega vremena, liturgijsko posuđe, relikvijari i zavjetni darovi te nakit i naposljetku knjige, među kojima i one iz Marulićeve ostavštine.

Jasno je da izložba o dominikanskom redu u Hrvatskoj ima za cilj pokazati što više vrijednih izložaka kako bi se dobio uvid u bogatstvo koje se nalazi u njihovim samostanima diljem zemlje. U tom smislu izložba je nesumnjivo uspjela na isti način kao i slične izložbe koje su dosad ugostili Klovičevi dvori. Ono što mi se čini da nedostaje jest određena dosljednost i jasnoća likovnog postava. Naime, kao kod izložbe *Prvih pet stoljeća hrvatske umjetnosti*, i ovdje je prisutan problem ciljane publike.<sup>1</sup> Ukoliko je izložba namijenjena široj javnosti, zašto panoi s popratnim tekstovima nisu bolje osvijetljeni? Ili, zašto ti isti panoi nisu postavljeni na dosljedan način, već se negdje javljaju na zidu hodnika, a negdje su smješteni u izložbenim dvoranama, pa se događa da se u dvorani nalazi samo jedan izložak iz samostana o kojemu nas informira pano. Na primjer, pano koji se odnosi na samostan Marije Milosne u Bolu nalazi se na vanjskom zidu jedne od dvorana, dok se u njoj nalaze Litterinijeve slike i Bogorodica iz Tintorettove radionice iz bolskog samostana, a pored njih pano s podacima o samostanu Sv. Katarine u Splitu. Potom, nameće se pitanje zašto na izložbi nema nijednog arhitektonskog nacrtu spomenutih crkava ako se na zidovima nekoliko prostorija našlo mjesto za vitrine sa ženskim nakitom o čijoj funkciji u muškom samostanu posjetitelj može samo nagađati. One znatizeljnije jamačno će začuditi i zašto se ničim ne objašnjava odsutnost dubrovačkog Venezianova raspela između li-

<sup>1</sup> Kao što je to opazila ROZANA VOJVODA, Vrhunske umjetnine i nejasna koncepcija, *Kvartal*, III/4 (2006), 50-53.

kova Sv. Marije i Ivana, umjesto kojeg je postavljena fotografija. Naime, tek se iz medija doznaje da ono nije moglo biti izloženo zbog lošeg stanja u kojem se nalazi i zbog mogućeg oštećenja prilikom transporta. Čini mi se da ne bi bilo naodmet ponuditi posjetiteljima to objašnjenje na samoj izložbi uz liko-ve *Raspeća*.

Ukoliko se izložba obraća stručnoj javnosti, može se primijetiti da ona ne iskorištava do kraja potencijalne zanimljivosti poput pojave stilske raznorodnosti prisutne kod *pale portante* iz dubrovačkog samostana, gdje barokna slika okružuje renesansnu, a kvalitativne razlike, iako više nego očite, svjedoče da je religiozno značenje pale bilo važnije od ikog drugog. Osim toga, u istoj se dvorani nalazi i tondo iz radionice Lorenza di Credija s prikazom *Svete obitelji* koji odiše prepoznatljivom leonardovskom elegancijom koju je di Credi oponašao, te stoga govori o drugačijem htijenju dominikanskih naručitelja, koji su u ovom slučaju željeli da slika ima i visoku estetsku privlačnost, a ne samo religioznu. Ono se očitivalo u još jednom renesansnom djelu iz dubrovačkog samostana, izloženom također u toj prostoriji, a radi se o diptihu nepoznatog majstora s Kristom i Bogorodicom nastalom prema Memlingovu predlošku. Na poleđini krila s Bogorodicom naslikan je prikaz *memento mori* s lubanjom i satom, no prikaz je, iako vidljiv zahvaljujući ogledalu postavljenu iza diptiha, još uvijek neadekvatno osvijetljen. Ovakav neočekivani dašak sjevernjačkog slikarstva izložen pored međusobno sasvim različitih umjetnina potiče još više pitanja na koja nije ponuđen odgovor, a ne može se reći ni da su ona namjerno izazvana. Jesu li dubrovački dominikanci naručili diptih ili je on nekako drugačije dospio k njima?


Ukoliko jesu, što nam to govori o njima kao naručiteljima? Je li diptih bio namijenjen javnom ili privatnom štovanju?

Dakako, na navedena pitanja i izložene opaske može odgovoriti katalog, ali njegovo objavljivanje nije koincidiralo s otvaranjem izložbe, pa se stječe dojam da je izložba napravljena radi kataloga, a ne katalog radi izložbe. S obzirom na nedostupnost kataloga, mnoga pitanja ostaju bez odgovora ukoliko se ne bavite poviješću i kulturom dominikanskog reda, radom u arhivu ili gotičkim, renesansnim i baroknim slikarstvom. Valja očekivati da će se u katalogu naći i arhitektonski nacrti dominikanskih crkava i samostana, ali ukoliko naslov izložbe glasi *Dominikanci u Hrvatskoj* i ukoliko ona cilja na prezentaciju svekolike dominikanske baštine, nije li se moglo pronaći mjesta i za prezentaciju arhitekture? S druge strane, pitanje je opaža li prosječni posjetitelj izostanak arhitektonskih nacrti, što nas opet vraća na problem ciljane publike. Širokoj javnosti ne mora se stalno obraćati na isti način, primjenjujući formulu kojom se bogatstvo i heterogenost izložaka okuplja na jednom mjestu i daje na uvid. U tom smislu, ne vidim razlog zašto se prilikom postavljanja velikih izložbi zaobilazi svaka problematizacija, interaktivnost i inovativnost. Svaki posjetitelj, bio stručan ili ne, prije će biti privučen interaktivnim sadržajem, pa čak i maketom, nego slabo osvijetljenim panoima s tekstom. Upravo zbog toga rekonstrukcija dominikanske sobe pokazat će se muzeološki uspješnijom i dojmljivijom od dvorana s reprezentativnim umjetninama koje su postavljene jedna pored druge samo zato što potječu iz istog samostana. Te umjetnine sasvim sigurno zaslužuju biti muzeološki zanimljive. ✕

---

**SUMMARY:** HETEROGENEITY OF EXHIBITS AND OF DISPLAY

---

 Review of the exhibition *Dominicans in Croatia (Dominikanci u Hrvatskoj)*, staged at the Klovičevi dvori Gallery. Stating that the goal of the exhibition was to show as much valuable exhibits as possible, acknowledging in that way

the richness of the monasteries throughout the country, the review explores the relation between the display of the exhibits and the target audience.